

DUŠKO DIMITRIJEVIĆ

GRANIČNA PITANJA IZMEĐU SRBIJE I DRŽAVA NASLEDNICA SFR JUGOSLAVIJE

U V O D

Nepreciznost definisanja unutrašnjih granica između federalnih jedinica SFRJ, dovela je u post-jugoslovenskom periodu do određenih nesuglasica između država sukcesorki. Tome je značajno doprineo i princip *uti possidetis* koji je širokim тумaćenjem odluke Međunarodnog suda pravde u slučaju graničnog spora između Burkine Faso i Malija iz 1986. godine, dobio univerzalno značenje u odnosu na ograničeno značenje koje je princip imao u periodu procesa dekolonizacije u drugoj polovini 20 veka. Osnov za primenu principa u slučaju raspada SFRJ ostao je otud pravno nepotpun. Slučaj nastanka novih nezavisnih država u procesu dekolonizacije i novih država nastalih sukcesijom SFR Jugoslavije koja je bila stari subjekt međunarodnog prava i jedna od država osnivača Ujedinjenih nacija, ne može se pravno porediti. S obzirom da se efektivnost državne vlasti za vreme i nakon sticanja nezavisnosti ceni u svetlosti stvarnih događaja, koji bi *inter alia*, trebalo da potvrde postojanje prava, jasno je da je slučaj sukcesije SFRJ izazvao daleko kompleksnije posledice u odnosu na posledice koje su nastale prilikom povlačenja kolonijalnih sila iz Južne Amerike, Afrike i Azije. Te posledice uključivale su rešavanje mnoštva problema povezanih sa ostvarivanjem prava na samoopredeljenje, ali i obezbeđenjem teritorijalnog integriteta i političke stabilnosti novih država, re-

---

Dr Duško Dimitrijević, naučni savetnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

gulisanjem sudbine “starih” i “novih” manjina, obezbeđenjem nepovredivosti nasleđenih državnih granica prema starim susedima, i definisanjem novih granica između država sukcesorki SFR Jugoslavije. S obzirom da primena principa *uti possidetis* nije dovela do regulisanja svih problema u vezi državnih granica, u narednom periodu biće potrebno regulisati sva otvorena granična pitanja Srbije sa susednim državama - sukcesorkama SFRJ.

UTVRĐIVANJE GRANICE IZMEĐU SRBIJE I MAKEDONIJE

Ubrzo po proglašenju nezavisnosti septembra 1991. godine, Makedonija je jednostranom aktom povukla graničnu liniju na delu od Šerupa na granici sa Albanijom, pa južno do Popove Šapke, dolinom Crnkamske reke do Vrace i Rudoke.¹ Time je uzurpirala oblast poznatu po kvalitetnim pašnjacima, na delu srpsko-makedonske granice, na planini Šari, čija dužina iznosi 115 km i to počev od Đeneral Jankovića u dolini Lepenca, pa bilom Šare, uz neznatne korekcije do Koraba na zapadu, i na jugu do predela Belandže, na kosi jugozapadno od Štirovice u opštini Gora, na dužini od 31 km i sa površinom od 7,607 hektara.² Iako su sa jugoslovenske strane isticali pravni argumenti o posedovanju na osnovu ranijih zvaničnih kartografskih podataka i dokumentacije iz katastra iz 1928. godine, potom i na osnovu Zakona o ustanovljavanju i ustrojstvu Autonomne Kosovsko-Metohijske oblasti iz 1945. godine, sa makedonske strane nije bilo razumevanja.³

¹ Prvi nagoveštaji teritorijalnog spora sa Makedonijom mogli su se nazresti iz akta Sobraanja SR Makedonije od 28. septembra 1990. godine, koji je nosio naslov: “Neki aspekti teritorijalnog razgraničenja između SR Makedonije i SR Srbije”. U njemu se iskazuje potreba pokretanja procesa razgraničenja sa Srbijom na novim osnovama i sa novim teritorijalnim zahtevima u pogledu manastira Sveti Prohor Pčinjski sa okolnim selima, naseljem Đeneral Janković i severnim predelima planine Šare. Videti: Srećko M. Nikolić, “O problemu razgraničenja između Republike Srbije i BJR Makedonije na prostoru Šar planine”, u: *Osnovni principi razgraničenja država*, Beograd, Vojno-geografski institut, 1994, str. 227-235; Tihomir Stojanović, “Razgraničenje SR Jugoslavije sa Makedonijom”, *Vojska*, 1994, str. 9; Branko Pavlica, *Državne granice Republike Srbije*, Beograd, Radojković-Smederevo, 2011, str. 142-167.

² U decembru 1992. godine, trupe UNPROFOR-a zaposle su područje opština Gora i Restalice koja se nalaze duž grebena Šare, nekadašnjih sreskih granica unutar Vardarske banovine Kraljevine Jugoslavije, nasleđenih i u posleratnoj Jugoslaviji. To je učinjeno zbog obostranog osporavanja i zasedanja određenih graničnih područja. U kasnijoj fazi trupe UNPROFOR-a zamenjene su trupama UNPREDEP-a, da bi 1998. godine, došlo do stacioniranja vojnih snaga NATO pakta iz bezbednosnih razloga. Videti: Zlatko Isaković, “Položaj Makedonije u balkanskom okruženju”, *Međunarodna politika*, 1994, vol. XLV, br. 1024, str. 35.

³ *Službeni glasnik NR Srbije*, br. 28/1945; br. 51/1959. Zakonom o ustanovljavanju i ustrojstvu Autonomo-kosovsko metohijske oblasti (AKMO), utvrđeno je da se ista sastoji od srezova, a na prvom mestu naveden je Gorski srez sa sedištem u Dragašu. Po ukidanju sreske uprave, sporna oblast ostala je u sastavu opštine Dragaš na Kosovu i Metohiji.

Spor se nastavljao i proširivao novim teritorijalnim zahtevima u pogledu protezanja granice između opštine Vitina u Srbiji i opštine Kumanovo u Makedoniji koja obuhvata šumsku oblast Kopiljače od 2184 hektara. Definisane još 1928. godine, ove granice su potvrđene katastarskim premerima iz 1952. godine i aerofotogrametrijskim merenjem iz 1970. godine, te ih je Srbija dok je bila država članica Savezne Republike Jugoslavije, uzimala za konačne.⁴ Sa makedonske strane međutim, i ovo je bilo sporno, a pravno valjani kontra-argumenti nisu izloženi. Međusobna osporavna obuhvatala su i područja oko kačaničke cementare Đeneral Janković, srednjovekovnog srpskog manastira Sveti Prohor Pčinjski sa trinaest sela i strategijski značajanim visom između Trgovišta i Krive Palanke zvanim Čupino brdo.⁵ Povodom rešavanja pitanja delimitacije granice sa Makedonijom, 8. aprila 1996. godine, zaključen je Sporazum o regulisanju odnosa i unapređivanju saradnje između SR Jugoslavije i Republike Makedonije. Istovremeno je formirana i zajednička ekspertska komisija, s ciljem da pripremi predlog sporazuma o opisu i protezanju državne granice.⁶ Nakon oružane intervencije NATO na SR Jugoslaviju i donošenja Rezolucije Saveta bezbednosti UN br. 1244, 10. jula 1999. godine, te potpisivanja Kumanovskog vojno-tehničkog sporazuma, mirovne snage UN (KFOR), zaposedaju jugoslovensko-makedonsku granicu sa kosmetske strane.

Sa političkim izmenama u SR Jugoslaviji oktobra 2000. godine, napravljen je pomak u postizanju dogovora oko granica, pa su dve države 23. februara 2001. godine, u Skoplju potpisale Ugovor o protezanju i opisu državne granice.⁷ U Sporazumu je konstatovano da državna granica predstavlja ravan koja vertikalno seče površinu zemlje, njihov vazdušni prostor i prostor ispod površine zemlje između SR Jugoslavije i Republike Makedonije. Granica se proteže topografskom granič-

---

⁴ U Zapisniku numerisanom pod br. 39027 od 09. 10. 1928. godine, Ministarstvo finansija Kraljevine SHS izvršilo je opis granične linije. Prema podacima popisnog katastra iz 1952. godine i aerofotogrametrijskog premera iz 1970. godine, koji je izvršila makedonska strana, ona se sa manjim odstupanjima držala granice šumskog kompleksa Kopiljače, određene jedinstvenim elaboratom uređenja šuma iz 1926. godine. Granica je imala drugačiji karakter pre Drugog svetskog rata kada su se međe Vardarske banovine prostirale severno od Đakovica, Prištine i Leskovca, i kada je Uprava za šume iz Skoplja imala ingerencije nad šumama na Kosovu i Metohiji, i u južnoj Srbiji. Radi se o spornom području površine 2184 hektara šume. Videti: M. Kostić, Sava Stanković, "Aktuelno stanje granica SR Jugoslavije i obaveze službe za granice Saveznog ministarstva za inostrane poslove", u: *Osnovni principi razgraničenja država*, Vojno-geografski institut, Beograd, 1994, str. 139.

⁵ Makedonsko Sobraanje je 28. septembra 1990. godine, i pre sticanja nezavisnosti, usvojilo elaborat pod nazivom: "Neki aspekti teritorijalnog razgraničenja između SR Makedonije i SR Srbije", gde iskazuje aspiracije za revizijom administrativnih granica na pojedinim lokacijama i do 30 km u dubinu srpske teritorije.

⁶ *Službeni list SRJ, dodatak Međunarodni ugovori*, br. 1/1996.

⁷ *Službeni list SRJ, dodatak Međunarodni ugovori*, br. 1/2001.

nom linijom koja ide “između graničnih oznaka, vododelnicom, grebenom ili zidom, od jugoslovensko-makedonsko-albanske tromeđe na jugu, do jugoslovensko-makedonsko-bugarske tromeđe na severo-istoku”. Obeležavanje granice na terenu odložena je za naredne dve godine od stupanja Sporazuma na snagu.⁸ Na području centralne Srbije i na području Kosova i Metohije, ovo obeležavanje nije teklo ujednačeno i prema predviđenom planu zbog čega je srpska strana ponudila makedonskoj strani izmenu Ugovora o granici. Do ovoga nije došlo zbog otpora albanskog stanovništva s obe strane granice.⁹ Zvanično, demarkacija na području prema Kosovu i Metohiji i Makedonija započela je 20. maja 2008. godine, na osnovu Protokola o radu zajedničke tehničke komisije potpisanog u Skoplju 18. aprila 2008. godine, a shodno “Sveobuhvatnom predlogu za rešenje statusa Kosova” specijalnog izaslanika Ujedinjenih nacija Martija Ahtisarija od 27. marta 2007. godine, koji Srbija nije prihvatila.¹⁰ Nakon što je ishitreno priznala tzv. Republiku Kosovo 9. oktobra 2008. godine, Makedonija je izvršila i demarkaciju granice prema Kosovu i Metohiji uz podršku međunarodne uprave na Kosovu, a bez učešća zvaničnih predstavnika Republike Srbije. Pod albanskim pritiskom,

⁸ Branko Pavlica, “Proces demarkacije i obeležavanja srpsko-makedonske granične linije”, *Vojno delo*, 2009, br. 2, str. 9–29.

⁹ Odmah nakon potpisivanja Ugovora o granici, koji je tada potvrdila međunarodna zajednica, kosovski Albanci ali i njihovi sunarodnici u Makedoniji oštro su protestovali, upozoravajući tadašnje makedonske vlasti da će se suočiti sa ozbiljnim problemima, ukoliko sporazum ne bude odgovarao njihovim interesima. U pograničnom mestu Tanuševci, februara 2001. godine izbili su prvi sukobi između albanskih pobunjenika i makedonskih snaga bezbednosti, koji su mesec dana kasnije prerasli u ozbiljan obračun, zaustavljen tek šest meseci kasnije uz posredovanje NATO, SAD i Evropske unije.

¹⁰ “Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement”, United Nations Security Council, 26 March 2007, S/2007/168/Add.1. U Aneksu VIII (Bezbednosni sektor na Kosovu), članu 3. pomenutog dokumenta (Granica), predviđeno je da će “Kosovo u saradnji sa Međunarodnim civilnim predstavnikom i Međunarodnim vojnim snagama razvijati strategiju koja će omogućiti višefazni prenos ovlašćenja za kontrolu granice i integrisano upravljanje granicama na Kosovsku policijsku službu. Teritorija Kosova biće definisana pograničnom oblašću Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo u okviru Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, na osnovu njenih granica od 31. decembra 1988. godine, izuzev izmena nastalih na osnovu Ugovora o demarkaciji granice između Savezne Republike Jugoslavije i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije od 23. februara 2001. godine. Kosovo će sa Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom uspostaviti zajedničku tehničku komisiju, u roku od 120 dana od dana stupanja na snagu ovog predloga rešenja, kako bi fizički razgraničili granicu i dogovorili se o pitanjima koja se javljaju iz same implementacije Ugovora iz 2001. godine između Savezne Republike Jugoslavije i Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije. Rad tehničke komisije treba da bude završen u roku od godinu dana od dana osnivanja komisije. Međunarodni civilni predstavnik i Međunarodne vojne snage biće uključeni u rad komisije kako bi olakšali razgovore između dve strane i mogu biti, na zahtev jedne od strana uključeni u proces razgraničavanja”.

na insistiranje jednog dela međunarodne zajednice, Makedonija je bez saglasnosti Srbije potpisala Sporazum sa tzv. Republikom Kosovo o fizičkoj demarkaciji granice, 16. oktobra 2009. godine. Pomenutim Sporazumom, koji se poziva na Ugovor o demarkaciji iz 2001. godine, Sveobuhvatni predlog za rešenje statusa Kosova od 26. marta 2007. godine, Protokol iz aprila 2008. godine o radu zajedničke tehničke komisije i “važeca načela međunarodnog prava”, Makedonija je prihvatila izmenu granične linije na potezu Debelde/Kodra Fura, Restelica/Lukovo Polje i Stančić/Topan.¹¹ Prema važećim pravilima međunarodnog prava ovakav čin ne obavezuje Republiku Srbiju, prema načelu – *pacta tertiis nec nocet, nec prosunt*. Takav čin predstavlja za nju — *res inter alios acta*.¹²

¹¹ U Aneksu 1(a) Sporazuma o fizičkoj demarkaciji granice između Republike Makedonije i Republike Kosovo, predviđena je izmena granične linije na potezu Debelde/Kodra Fura počinje od mesta koje se nalazi oko 250 metara zapadno od kote 1357 na mestu koje se naziva Plehnište. Odavde se granična linija proteže prema jugu u dužini od 125 metara gde menja smer i gde prati granice katastarskih parcela do preseka sa novim zasutim putem koji vodi prema selu Gošnice oko 625 metara jugozapadno od (Pt-k) 1492. Odavde granična linija ide novim putem preko (Pt-k) 1492 i spaja se sa graničnom linijom prema Ugovoru iz 2001. godine od oko 250 metara na severoistoku od (Pt-k) 1492. U Aneksu 1(b), predviđena je izmena granične linije u delu Restelice (Lukovo Polje), tako da linija počinje od tromeđe između Republike Makedonije, Republike Kosovo i Republike Albanije, koje se nalazi na 11 metara severoistočno od trigonometrijske tačke sa kotom (Pt-k) 2092 metara od mesta Šerup. Od tromeđe linija nastavlja u opštem pravcu jugoistok u dužini 160 metara gde seče postojeći lokalni put mesta, a nalazi se severozapadno od kote 1860 udaljeno oko 370 metara. Odavde granična linija nastavlja u opštem smeru jugoistok, u dužini 1750 metara do izvora koji se nalazi severozapadno od (Pt-k) 1696 u daljini od oko 650 metara. Odavde granična linija nastavlja u opštem pravcu jugoistok do postojećeg puta koji vodi ka Restelici i seče istu na mestu koje je udaljeno oko 225 metara južno od (Pt-k) 1696 metara. Odavde granična linija nastavlja u opštem pravcu severoistok od (Pt-k) 1647 metara u dužinu od oko 1750 metara. Od (Pt-k) 1647, granična linija nastavlja u opštem pravcu severoistok u dužini oko 1400 metara od mesta koje se nalazi na oko 250 metara severno od kote 1600. Nakon toga granična linija menja pravac na jugoistok i u dužini od 300 metara spaja se sa graničnom linijom definisanom Sporazumom iz 2001. godine. U Aneksu 1(c) Sporazuma o fizičkoj demarkaciji predviđena je izmena granične linije na potezu Stančić/Topan. Izmena se kreće linijom od kote 1105 na mestu zvanom Kodra Stan. Od kote 1105, granična linija nastavlja u opštem smeru na jug u dužini od oko 625 metara do mesta koje se nalazi oko 50 metara jugoistočno od (Pt-k) 1105. Granična linija odatle nastavlja u opštem smeru na jug u dužini od oko 625 metara do mesta koje se nalazi oko 50 metara jugoistočno od (Pt-k) 1105. Granična linija odatle nastavlja ka istoku u dužini od oko 875 metara gde se opšti smer menja i nastavlja ka severoistoku u dužini od 850 metara gde se spaja sa postojećim putem Kumanovo-Gnjilane, oko 200 metara istočno od kote 1011 metara. Posle toga granična linija nastavlja prema Sporazumu iz 2001. godine. Sada na celokupnom izmenjenom delu, granična linija prati katastarsku granicu. Viđeti: *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 127/2009.

¹² Pomenuta pravila vezana su za materiju ugovora i primenjuju se bez štete na bilo koje pitanje odgovornosti koje može nastati za jednu državu ili međunarodnu organizaciju, to jest, stranu ugovornicu u vezi sa zaključenjem ili primenom ugovora čije odredbe nisu saglasne sa njihovim obavezama na osnovu drugog ugovora ili po osnovu sporazuma čiji je predmet izmena ugovora u odno-

GRANIČNA PITANJA IZMEĐU SRBIJE I CRNE GORE

Sa disolucijom SFRJ s početka devedesetih godina 20. veka, na državnom području Srbije i Crne Gore 27. aprila 1992. godine, proglašena je Savezna Republika Jugoslavija (SRJ). Ubrzo posle toga, 4. februara 2003. godine, SRJ je promenila naziv u državna zajednicu Srbija i Crna Gora (SCG). Pitanje međusobnog razgraničenja nije se postavljalo sve dok Crna Gora nije iskoristila pravo istupanja iz državne zajednice SCG na osnovu Zakona o sprovođenju Ustavne povelje.¹³ U stavu 5. člana 60. Zakona bilo je propisano da: "Država članica koja iskoristi pravo istupanja ne nasleđuje pravo na međunarodnopravni subjektivitet, a sva sporna pitanja posebno se regulišu između države sledbenika i osamostaljene države". Istupanje iz državne zajednice 21. maja 2006. godine, za Crnu Goru značilo je sticanje nezavisnosti *de jure* i *de facto*. S aspekta međunarodnog prava o sukcesiji država Crna Gora je postala država sukcesor dok je s druge strane, Srbija zadržala državnopravni kontinuitet međunarodnopravnog subjektiviteta države prethodnice.¹⁴

Nakon proglašenja nezavisnosti Crne Gore 2006. godine, razgraničenje je postalo jedno od aktuelnih pitanja između dve države. Administrativna granična linija između Srbije i Crne Gore unutar jugoslovenske federacije, uglavnom je pratila liniju razgraničenja definisanu Londonskim sporazumom između Kraljevine Srbije i Kraljevine Crne Gore iz 1913. godine. Pomenutim Sporazumom utvrđeno je da granica ide vododelnicom između Čehotine i Lima, a potom seče pravac između Brodareva i Bijelog Polja, odakle se provlači kroz Sandžak ka istoku, dalje presecajući Ibar u njegovom gornjem toku i završavajući na tromeđi sa Kosovsko-metohijskom oblašću na Mokroj gori. U toku 2008. godine, Srbija i Crna Gora osnovale su jednu zajedničku komisiju za razgraničenje čiji je rad ubrzo bio prekinut zbog činjenice da je Crna Gora iz oportunističkih razloga priznala Republiku Kosovo. Jednostrano proklamovana nezavisnost Kosova od 17. februara 2008. godine, i međunarodno priznanje od strane Crne Gore, tretirano je kao neprijateljski čin budući da južna srpska pokrajina Kosovo i Metohija prema

---

sima između izvesnih strana ugovornica odnosno okončanje ugovora ili obustave njegove primene koja je nastala kao posledica kršenja ugovora (stav 5. članova 30, 41. i 60. Bečke konvencije o pravu ugovora iz 1969. godine i Bečke konvencije o pravu ugovora između država i međunarodnih organizacija ili između međunarodnih organizacija iz 1986. godine). Videti: Stevan Đorđević, Duško Dimitrijević, *Međunarodno pravo ugovora*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011.

¹³ *Službeni list Srbije i Crne Gore*, br. 1/2003.

¹⁴ Duško Dimitrijević, "Sukcesija članstva u Ujedinjenim nacijama", *Godišnjak Udruženja za međunarodno pravo*, 2007, str. 116-144.

Ustavu Republike Srbije, predstavlja njen sastavni deo.¹⁵ U odnosu na druge delove teritorije gde je potrebno utvrditi međudržavnu granicu, ne postoje neka velika razmimoiloženja. Izuzetno, kao otvoreno pitanje može se smatrati problem utvrđivanja granične linije na šumskom području koje se nalazi između opštine Pljevlja i opštine Prijepolje, a koje je pod upravom Republike Srbije, odnosno javnog preduzeća “Srbijašume”.¹⁶ Sa normalizacijom političkih odnosa, pregovori po pitanju razgraničenja nastavljani su 7. marta 2011. godine, kada je međudržavna komisija dobila zadatak da pored pitanja definisanja granice, pripremi teren za uređenje pograničnog saobraćaja i graničnih prelaza.

Tako je, na sastanku predstavnika Srbije i Crne Gore, usaglašen tekst četiri granična sporazuma. Tri se odnose na drumski saobraćaj (Gostun–Dobrakov, Špiljani–Dračenovac i Jabuka–Rače), a jedan sporazum se odnosi na kontrolu željezničkog saobraćaja na relaciji Beograd–Bar. Kontrola putnika će se, prema ovom sporazumu, obavljati bez zaustavljanja putničkih vozova, a kontrola tereta će se vršiti u Bijelom Polju (Crna Gora). Međudržavna komisija je nakon obilaska pograničnog područja utvrdila da postoji mogućnost ustanovljavanja graničnog prelaza na Peštorskoj visoravni, u cilju održavanja veza između lokalnog stanovništva s obe strane granične linije. Nakon što je komisija izvršila uvid na području prevoja Čemer, na putu između Pljevalja i Priboja, kao i u blizini Rožaja, srpska strana je predložila otvaranje pograničnih prelaza na tim lokacijama, dok je crnogorska strana istakla zahtev za otvaranjem međunarodnog graničnog prelaza u blizini Rožaja. U odnosu na područje opštine Prijepolje, srpska strana zastupa stanovište da ne postoji mogućnost otvaranja novih graničnih prelaza, ali da i pored toga, za potrebe lokalnog stanovništva valja pronaći adekvatna rešenja u pogledu uređenja prelaza na mestima koja bi zajednički predložile obe strane.¹⁷ Iz priloženog je jasno da se države nisu upuštale dublje u pitanja delimitacije, ostavivši komisiji mogućnost da putem regulisanja graničnog režima dođe do zadovoljavajućih rešenja i u pogledu konačnog utvrđivanja državne granice.

---

¹⁵ Crna Gora i Kosovo formirale su komisiju za demarkaciju i održavanje granice koja je nakon više godina okončala svoj rad. Srbija nije učestvovala u radu ove komisije što dovodi u pitanje i pravnu obaveznost Sporazuma o granici između Crne Gore i Kosova čije se potpisivanje najavljuje za kraj avgusta 2015. godine, u Beču. Kako se navodi u zvaničnim izjavama dve strane, granica će pratiti administrativno razgraničenje prema Ustavu SFRJ i rešenja iz Ustava Kosova i Sveobuhvatnog predloga za rešenje statusa Kosova nekadašnjeg specijalnog izaslanika UN Martija Ahtisarija od 27. marta 2007. godine.

¹⁶ Zorana Brozović, “Teritorijalni i granični sporovi na Zapadnom Balkanu”, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2012. Internet: http://www.bezbednost.org/upload/document/process_razgranicenja_srbije_i_crne_gore.pdf

¹⁷ Zakonom o zaštiti državne granice Republike Srbije prelazak državne granice moguć je isključivo preko graničnih prelaza. Videti: *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 97/2008.

PITANJE POVLAČENJA GRANICE IZMEĐU SRBIJE
I BOSNE I HERCEGOVINE

Ubrzo nakon sukcesije SFRJ i obostranog međunarodnog priznanja, Bosna i Hercegovina i Srbija iskazale su spremnost za poštovanjem teritorijanog *statusa quo*, stipulisanog u odredbama člana 10. Dejtonskog mirovnog ugovora od 21. novembra 1995. godine.¹⁸ Zvanični pregovori oko uređenja granice između Srbije i Bosne i Hercegovine započeti su posredstvom međudržavne komisije 27. aprila 2001. godine.¹⁹ Kao polazna osnova poslužila je delimitacija izvršena nakon Drugog svetskog rata, kada je povučena linija razgraničenja Mačvanskog sreza, po premerima iz perioda od 1920. do 1923. godine, i na osnovu opisa koji je sastavila mešovita komisija predstavnika Austro-Ugarske i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. U premerima na terenu izvršenim tokom 1967. i 1982. godine, opisana granica našla se i u kartama, dok je imovinskopravno razgraničenje uneto u zapisnike graničnih opština. Onako kako je opisana, linija razgraničenja između Srbije i Bosne i Hercegovine ide od ušća Drine u Savu kod Bosanske Rače na severu, do sela Poblaca na tromedi Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine, na jugu. Najvećim delom reč je o prirodnoj granici jer je linija razgraničenja predstavljena tokom reke Drine u severnom delu, i pobrđem starovlaških planina, od Tare i Zvijezde do Javorja i Kovača u južnom delu. Protekom vremena, zbog meandrisanja reke Drine, došlo do određenog pomeranja granične linije tako da se na teritoriji Bosne i Hercegovine našlo zemljište koje pripada mestu Badovinci, katastarske opštine Bogatić iz Mačvanskog okruga. Uz navedeni problem, u međusobnim odnosima postavlja se i pitanje bosanske enklave veličine oko 400 hektara na delu katastarske opštine Mioče, sela Međurečje, opština Rudo, odeljene od katastarske opštine Međurečje, a koja je teritorijalno uvučena na području opštine Priboj u Republici Srbiji. Istorijski posmatrajući, ova granična linija nasleđena je iz vremena turske vladavine Novopazarskim sandžakom.²⁰ Stanovišta o načinu

¹⁸ "General Framework Agreement (Dayton Agreement)", *International Legal Materials*, 1996, vol. 35, p. 75.

¹⁹ Do usaglašavanja teksta međudržavnog Ugovora o državnoj granici došlo je u decembru 2002. godine, kada je na zasedanju međudržavne komisije usvojen i predlog Sporazuma o pojednostavljenom prometu ljudi i robe na graničnim prelazima Uvac-Uvac i Vagan-Ustibar. Videti: *Službeni list Srbije i Crne Gore, dodatak Međunarodni ugovor, br. 6/2005*. Takođe, tada su verifikovani i Sporazumi o određivanju graničnih prelaza i o pograničnom saobraćaju. Sporazum o pojednostavljenom postupku prometa ljudi i roba na graničnim prelazima Uvac-Uvac i Vagan-Ustibar potpisan je na zasedanju Međunarodnog saveta dve države u Sarajevu, 24. februara 2005. godine.

²⁰ Rajko Golić, "Međurečje – bosanska enkalva u Srbiji", *Globus*, Srpsko geografsko društvo, 2010, br. 33, str. 133–146.

rešavanja graničnih pitanja između Srbije i Bosne i Hercegovine, znatno se razilaze. Za Srbiju, deo železničke pruge Beograd–Bar između sela Jablanica u opštini Čajetina i Štrpci u opštini Rudo (Bosna i Hercegovina) u dužini od oko 12 km, kao i deo područja oko hidro-akumulacionog kompleksa Bajina Bašta, ima poseban interes. Srbija smatra da nije održiva granična linija na delu prolaska železničke pruge preko teritorije Bosne i Hercegovine, niti na područjima gde se nalaze objekti hidroelektrane, kao ni na području opština Priboj i Rudo. Linija razdvajanja ne bi trebalo da preseca saobraćajne komunikacije niti objekte od vitalne ekonomske važnosti koje je prethodnoj državnoj zajednici Srbija izgradila iz sopstvenih finansijskih fondova. Srbija polaže pravo po osnovu otkupa zemljišta na levoj obali reke Drine, u bosanskohercegovačkim opštinama Zvornik, Bratunac, Srebrenica, Rogatica i Višegrad, koje je u toku gradnje hidroelektrana na Drini bilo potopljeno i pretvoreno u akumulaciono jezero. Hidroelektrane “Zvornik” i “Bajina Bašta” u vlasništvu su Republike Srbije, odnosno njenog javnog preduzeća “Elektroprivrede Srbije”, a činjenica da ove elektrane danas preseca matica koja vodi sredinom toka Drine, ne bi smeo da dovodi u pitanje stečena imovinska prava. Problem je naročito izražen kod hidroelektrane “Bajina Bašta”, čiji se generatori nalaze na teritoriji susedne države.

Ako bi se usvojio izneti predlog Srbije, onda bi nova granična linija doprišla boljoj dobrosusedskoj saradnji, ali i komunikaciji lokalnog stanovništva u graničnom oblastima opština Priboj i Rudo koje je posmatrajući geografski, ekonomski i kulturno – najtešnje povezano. U međusobnim pregovorima, Srbija je uputila Bosni i Hercegovini predlog da se, umesto granične linije na planini Bič, povuče granična linija sredinom toka reke Lim od ušća Uvca do sela Sjeverina, tako da ruđanska sela na levoj strani Lima, Ustibar, Mioče i Mokronozi, pripadnu opštini Priboj kojoj i inače prirodno i ekonomski gravitiraju. Pomenutim predlogom u sastav Srbije ušla bi i sadašnja bosanska enklava Međurečje u pribojskoj mesnoj zajednici Sastavci. Na taj način u velikoj meri bio bi rešen problem saobraćajne odsečenosti oko dve trećine teritorije opštine Priboj od centra opštine, kao i ekonomski i administrativni problemi koji proizilaze iz postojećeg stanja. U slučaju prihvatanja navedenog predloga, Srbija je spremna da Bosni i Hercegovini ponudi odgovarajuću teritorijalnu kompenzaciju, po principu “metar za metar kvadratni zemljišta istog kvaliteta”.

Tako se, na ime kompenzacije Bosni i Hercegovini nudi šumsko zemljište koje je istog kvaliteta kao i zemljište koje bi ona ustupila Srbiji. Na području koje bi bilo ustupljeno Bosni i Hercegovini ne živi veliki broj stanovništva, što u krajnjem ne bi imalo negativnih reperkusija u pogledu migracija. Na sličan način, razmenom teritorije i akvatorije, mogla bi biti rešena i ostala teritorijalna pitanja, čime bi postupak razgraničenja bio definitivno okončan. Kod hidroelektrana

“Zvornik” i “Bajina Bašta” Srbija je iznela predlog da se državna granica sa sredine rečnog korita pomeri na levu obalu Drine, 300 metara nizvodno i 200 metara uzvodno od ovih objekata, kako bi se oni našli na njenoj teritoriji. Zauzvrat, Bosni i Hercegovini ponuđena je odgovarajuća površina reke Drine koja trenutno pripada Srbiji. Navedenim predlogom na pojedinim rečnim sektorima došlo bi do pomeranja granice prema desnoj obali Drine u korist Bosne i Hercegovine. U pogledu regulisanja dela železničke pruge Beograd–Bar između sela Jablanica u opštini Čajetina i Štrpci u opštini Rudo, Srbija je predložila da se granična linija povuče duž pruge, uz teritorijalno kompenziranje Bosne i Hercegovine na nekom drugom potezu koji bi bio dogovorno utvrđen. Razlog za davanje pomenutog predloga je, što bi izmeštanje železničke pruge kod sela Štrpci na teritoriju Srbije bio tehnički komplikovan i finansijski skup projekat.

U tom pogledu, Srbija je za četiri sporne granične tačke predložila razmenu zemljišta i akvatorijalnih površina veličine od oko 40 kilometara kvadratnih. Sa druge strane, bosanska strana insistira da se državna granica utvrdi postojećom demarkacionom linijom rubnih katastarskih opština, pošto ona predstavlja administrativnu granicu koja je postojala u trenutku međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina predlaže i da se granica odredi stvaranjem uzanog koridora kroz teritoriju Srbije, kojim bi enklava Međurečje dobila direktnu fizičku vezu sa teritorijom opštine Rudo. Konačno, Bosna i Hercegovina ne isključuje mogućnost da se nakon potpisivanja ugovora o protezanju i opisu državne granice pristupi pregovorima o eventualnim korekcijama granice i razmeni određenih područja.²¹

Delimitacija granice između Srbije i Hrvatske

Pitanje povlačenja državne granice između Srbije i Hrvatske postavljeno je još tokom procesa raspada SFR Jugoslavije. Arbitražna komisija je povodom ovog pitanja iznela mišljenje br. 3, po kojem će “demarkacione linije između Hrvatske i Srbije, moći da se menjaju samo putem slobodnog i međusobnog dogovora”, a ako se strane ne dogovore suprotno, “ranije granice poprimaju karakter granica koje štiti međunarodno pravo”.²² To je zaključak na koji upućuje princip poštovanja teritorijalnog *statusa quo* i naročito princip *uti possidetis juris qui*. S obzirom da do dogovora oko uređenja granice između Srbije i Hrvatske nije došlo, primenom navedenih principa, granica je zatečena linija koja prati međurepubličku demarkaciju izvršenu u periodu nakon Drugog svetskog rata. Osnov pome-

²¹ Marija Ćirković, Rajko Golić, “Problem granice između Srbije i Bosne i Hercegovine kod naselja Sastavci”, op. cit., str. 331.

²² Opinion n°3 of Arbitration Commission, *International Legal Materials*, n° 92.

nutog razgraničenja utvrđen je najpre Zakonom o ustanovljavanju i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine, kojeg je usvojila Skupština Narodne Republike Srbije 1. septembra 1945. godine. U odredbi člana 1. Zakona bilo je propisano da se granica između AP Vojvodine i federalne Hrvatske privremeno utvrđuje na osnovu predloga posebne komisije AVNOJ-a.²³ Granica je povučena od mađarske granice, rekom Dunav, pa sve do Iloka. Granična linija prelazi preko Dunava ostavljajući Ilok, Šarengrad i Mohovo Hrvatskoj i ide na jug ostavljajući atare sela Šidskog sreza: Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci, Lipovac, Strošinci i Jamena Hrvatskoj, a varoš Šid, i sela Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović Vojvodini.²⁴ Demarkacija između Hrvatske i Srbije posredno je potvrđena i usvajanjem zakona o administrativno-teritorijalnoj podeli.²⁵

U Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podeli Vojvodine iz 1946. godine, propisano je da: "Područje Autonomne pokrajine Vojvodine obuhvata deo Narodne Republike Srbije koje se graniči, počev od reke Save zapadno od mesta Sremska Rača u pravcu severa, granicom Narodne Republike Srbije prema Narodnoj Republici Hrvatskoj sve do državne granice prema Mađarskoj".²⁶ Korekcija granične linije izvršena je nešto kasnije u području Bapska Novak koje je pripalo Hrvatskoj i kod mesta Jamena koje je pripalo Srbiji (AP Vojvodini). Devedesetih godina 20. veka, Srbija je donela Zakon o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi koji prati ranija rešenja prisutna u Zakonu ustanovljavanju i ustrojstvu Autonomne Pokrajine Vojvodine iz 1945. godine. Na osnovu navedenog propisa, delovi katastarskih opština sa leve obale Dunava Sombor, Beli Manastir (deo Batine, Draža, Zmajevca, Kneževih Vinograda) Apatin, Bačka Palan-

---

²³ Komisiju na čelu sa Milovanom Đilasom, imenovalo je Predsedništvo AVNOJ-a 19. juna 1945. godine. U izvještaju Komisije predlaže se da demarkacija ide, "privremenom granicom između Vojvodine i Hrvatske počev od mađarske granice, rekom Dunav do međe između sela Bačko Novo Selo i Bukin (bačko-palanački srez); odatle preko Dunava između atara sela Opatovac – Mohovo, Lovas – Bapska, Tovarnik – varoš Šid, Podgrađe – Ilinci, Adaševci – Mala Vašica, Lipovac – Batrovci, Strošinci – Morović. Na taj bi način sela sadašnjeg šidskog sreza Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci, Lipovac, Strošinci (i Jamena), zajedno sa svojim atarima – pripala Hrvatskoj, a sela Mohovo, Bapska, Varoš Šid, Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović – zajedno sa svojim atarima – Vojvodini. Samo se po sebi razume da i sve teritorije zapadno, odnosno istočno od ovih sela treba da pripadnu Hrvatskoj, odnosno Vojvodini". Videti: Arhiv Memorijalnog centra "Josip Broz Tito", Beograd, II-5-b/66.

²⁴ *Službeni glasnik NR Srbije*, broj 28/1945. Kao što je već pomenuto, u pogledu Adaševaca, očigledno je načinjena tehnička greška pošto je bilo reči o Apševcima u vinkovačkom srezu. Videti ispravku: *Službeni glasnik NR Srbije*, br. 32/1945.

²⁵ *Službeni glasnik NR Srbije*, br.17/1947; *Narodne novine NR Hrvatske*, br. 60/1947.

²⁶ Zakon o administrativno-teritorijalnoj podeli AP Vojvodine i Videti: *Službeni glasnik NR Srbije*, br. 47/1946.

ka i deo Vukovara (deo Mohova i Šarengrada) priključeni su Republici Srbiji.²⁷ U osnovi, prihvaćeno rešenje nema značenje razgraničenja u međunarodnopravnom smislu, već posredno izvedene administrativno-pravne demarkacije unutrašnjih granica između dve federalne jedinice SFR Jugoslavije.²⁸ Radi identifikacije i utvrđivanja međudržavne granice, Srbija i Hrvatska su još 2002. godine osnovale mešovitu komisiju koja je dobila zadatak da pripremi ugovor sa opisom granične linije između ove dve susedne zemlje. Komisija je usvojila Protokol o načelima za identifikaciju utvrđivanje granične linije i pripremu Ugovora o državnoj granici između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije. Do današnjeg dana komisija nije objavila nikakve zvanične podatke o rezultatima razgraničenja. Potreba razvoja i stabilizacije dobrosusedskih odnosa između Hrvatske i Srbije pretpostavlja međunarodnopravno regulisanje granice. Pre konačne delimitacije, bilo bi potrebno da se preispita sva relevantna pravna argumentacija. U tom smislu iznećemo na ovom mestu samo par zapažanja vezanih za međusobne teritorijalne zahteve, kao i činjenice koje mogu biti od značaja za međunarodnopravnu delimitaciju.

Od 1945. godine, Dunav je određen da bude većim svojim delom graničnik između Srbije i Hrvatske. Reka je međutim u periodu do ostvarivanja nezavisnosti ovih bivših jugoslovenskih republika sukcesivno meandrisala, menjajući korito, povlačeći se više s istoka, ka zapadu, čime su velike površine plodne zemlje priključene Vojvodini. Hrvatska danas potražuje više hiljada hektara zemlje uz vojvođansku stranu koja se usled evolutivnih pomeranja Dunava našla u Srbiji.²⁹ Pri tome, Hrvatska potražuje i Vukovarsku i Šarengradsku adu na Dunavu. Kao osnov za postavljanje teritorijalnih zahteva prema Srbiji, Hrvatska ističe svoje tzv. *istorijske granice* koje su postojale pre nastanka srpske države (period otomanske okupacije i austro-ugarske vladavine jugoslovenskim zemljama u periodu od 1699. do 1718 godine), a valjda radi uverljivosti i s obzirom da u pomenutom periodu ni sama nije bila samostalna država u međunarodnopravnom smislu, Hrvatska se poziva i na novije činjenice poput demarkacionih linija između jugoslovenskih administrativno-teritorijalnih jedinica konstituisanih u periodu posle Prvog i nakon Drugog svetska rata.³⁰ Uz navedeno, Hrvatska ističe da je za utvrđivanje hrvatsko-srpske granice potrebno koristiti i austrougarske katastarske

²⁷ Službeni glasnik Republike Srbije, broj 47/1991

²⁸ Duško Dimitrijević: Međunarodno-pravni tretman graničnih sporova na prostoru bivše Jugoslavije, *Međunarodni problemi*, 2003, br. 3-4, str. 354–372.

²⁹ Procenjuje se da je ukupna površina zemljišta koje se našlo na levoj obali Dunava oko 9.600 hektara. S druge strane, zemljište koje je zbog meandrisanja prešlo na desnu obalu Dunava površinski iznosi oko 910 hektara.

³⁰ Ljubo Boban, *Hrvatske granice (1918-1993)*, Zagreb, Školska knjiga, HAZU, 1993, str. 52, etc.

premere zemljišta kako bi se utvrdilo da granica ide “granicom rubnih graničnih katastarskih opština”, koja odstupa od toka reke Dunav. Prema katastarskoj granici Hrvatskoj bi pripali delovi teritorije na levoj obali Dunava (tzv. džepovi), koji se vode u hrvatskim opštinskim katastarskim evidencijama.³¹ Generalno uzevši, isticanje nekakvih “istorijskih prava” ima svoj *fons et origo* u teritorijalnim pretenzijama.

U međunarodnoj praksi poznato je da povlačenje “istorijskih granica” više spada u domen politike, nego li u domen prava. Sasvim je sigurno da bilo kakvo posezanje za “istorijskim granicama” prikriva zahtev za jednostranim proširenjem teritorijalne suverenosti za koji u međunarodnom pravu nema adekvatnog pokrića.³² Hrvatski zahtev za utvrđivanjem državne granice na osnovu katastarskih premera nije međunarodnopravno utemeljen budući da argumenti te vrste u svetskoj praksi predstavljaju dokaze o posedovanju stečenih imovinskih prava, koja *per se*, ne mogu biti od značaja kod utvrđivanja međudržavne granice. Principijelno bi bilo da se uživanje stečenih imovinskih prava ne dovodi u pitanje kroz sporazumno regulisanje režima korišćenja imanja s obe strane granične linije. Samo povlačenje granične linije međutim, mora biti izvršena na bazi pravila i principa međunarodnog prava. S tim u vezi, “katastarske granice” iz perioda Austro-Ugarske mogu imati samo sekundarni značaj u pogledu definitivnog utvrđivanja granice između Hrvatske i Srbije.³³ Polazeći od stava po kome sigurnost granice može proisticati jedino iz validnog pravnog osnova konstitutivne prirode, Srbija se u argumentaciji povodom razgraničenja sa Hrvatskom, poziva na Zakon o ustanovljavanju i ustrojstvu Autonomne Pokrajine Vojvodine iz 1945. godine.

Međutim, pošto pomenuto zakonodavno rešenje nema značenje međunarodnopravnog razgraničenja, **zatečeno stanje u momentu sukcesije SFR Jugoslavije nije moglo u potpunosti nadomestiti nedostatak pravnog osnova u međunarodnopravnom smislu. U slučaju nedostatka osnova, pravo uzima u obzir faktičku situaciju koju tvori određena državna praksa zasnovana na stvarnom i neometana-**

---

³¹ “Ako bi Hrvatska zaista “zadirala” i na srpsku obalu Dunava, nastao bi pravi haos. Somborci bi ostali bez opštinske zemlje u Kendiji, Karapandži i Adicama. U Apatinu bi čitava jedna ulica uz kej mogla preko noći da osvane u drugoj državi. U naselju Harčaš – Vagoni takva granica bi vijugala između vikendica: Na hrvatsko tle “otišao” bi i pravoslavni Hram svetih apostola, sagrađen 2000. Poseban slučaj je bolnica Principovac, u kojoj se leče deca s posebnim potrebama, koja bi morala da bude podeljena na dva dela!?” Videti: “Određivanje međe Srbije i Hrvatske još otvoreno”, Dnevni list “Novosti”, 21. 12. 2008, str. 7.

³² Yehuda Blum, *Historic Titles in International Law*, op.cit., p. 55.

³³ U slučaju spora između Velike Britanije i Norveške o ribarenju Međunarodni sud pravde uvrđio je da delimitacija mora imati međunarodnopravni vid, te da ne može zavisiti isključivo od volje obalne države i njenog unutrašnjeg prava. Videti: “Fisheries Case” (United Kingdom v. Norway), Judgement of December 18, 1951, *International Court of Justice Reports*, 1951, p. 116.

nom vršenju efektivne vlasti (*ex facto jus oritur*).³⁴ Međutim, ta preskripcija o postojanju pravnog osnova u odnosu na državnu granicu na Dunavu nije ostvarena, jer nedostaje jedan subjektivni element – pravna svest o obaveznosti njenog poštovanja (*opinio juris sive necessitatits*).³⁵

Stoga, prema srpskom stanovištu, neophodno bi bilo iskoristiti postojeća pravila opšteg međunarodnog prava o povlačenju granica na tzv. *graničnim vodama*, pod koje potpada i Dunav u delu toka koji protiče kroz Srbiju i Hrvatsku. Za utvrđivanje granica na rekama koje protiču kroz dve ili više država ili čine samu granicu između država, međunarodno pravo je ustanovilo princip matice (*nem. Thalweg, fr. fil de l'eau, eng. mid-channel*).³⁶ Srbija insistira na primeni pomenu-tog principa tako što ističe da granicu valja povući da ide sredinom plovnog puta Dunava i to, od plovnog kilometra 1433,1 do plovnog kilometra 1295,5 (od gra-

³⁴ "Island of Palmas Case" (United States v. Netherlands), *American Journal of International Law*, 1928. vol. 32, p. 867.

³⁵ Nedostatak formalnopravnog razgraničenja između Hrvatske i Srbije otežava ustanovljavanje granične linije između dve susedne države. Prećutni pristanak na faktičko stanje nije u dovoljnoj meri dokaz o postojanju pravne svesti o obaveznosti poštovanja linije razdvajanja između Hrvatske i Srbije, a prihvatanje principa *uti possidetis juris*, nije dovoljno za rešavanje svih graničnih pitanja. Otuda, postojeće demarkacione linije ne mogu predstavljati dokaz da su granice već prihvaćene putem preskripcije i pristanka, budući da postoje teritorijalni zahtevi na pojedinim područjima i pre momenta sticanja nezavisnosti. Štaviše, devedesetih godina došlo do očiglednog osporavanja administrativne linije između dve republike, sada nezavisne države. Zbog faktičkih promena delovi katastarskih opština sa leve obale Dunava pripojeni su Srbiji. Videti: "Zakon o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi", *Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 47/1991. S obzirom da do formalnog priznanja granice nije nikada došlo, sama prećutna konstatacija postojanja efektiviteta republičke vlasti u odnosu na unutrašnje demarkacione linije, nije dovoljna za pristanak druge strane. Videti: "Land, Island and Maritime Frontier Case" (El Salvador v. Honduras), *International Court of Justice Reports*, 1992, p. 351. U pravnoj literaturi napominje se da za priznanje nije dovoljna sama konstatacija postojanja efektiviteta državne vlasti u odnosu na graničnu liniju, već je neophodan i pristanak druge strane. Videti: Charles de Visscher, *Les effectivites du droit international public*, Paris, 1967, p. 111.

³⁶ ²⁵⁶ Princip matice u međunarodnoj praksi poznat je još od Srednjeg veka. *Thalweg* je elaboriran na Kongresu u Raštatu 1797. godine. Međunarodnopravno je osveštan u Lunevilskom ugovoru od 9. februara 1801. godine, gde je poslužio kao oslonac za podelu Rajne između Nemačke i Francuske. *Thalweg* se pokazao kao najbolji kriterijum u pogledu nizvodnog saobraćaja, kad je vodostaj na plovnoj reci najniži. Od ovog pravila ima izuzetaka koji nastaju iz dva razloga. Najpre, matična linija se različito definiše u doktrini i praksi. Obično se smatra da je to neprekidna linija koja spaja najdublja mesta u rečnom koritu. Drugi razlog je, što je tok mnogih reka nestalan, te dolazi do promena u položaju matice. Zbog toga se ponekad određuju stalna periodična merenja radi tačnog utvrđivanja položaja srednje matične linije. Videti: Milan Bartoš, *Međunarodno javno pravo*, 1956, knj. II, op. cit., str. 25-26; James Wilford Garner, "The Doctrine of Thalweg", *British Year Book of International Law*, 1935. n° 16, p. 177; Ruiz Fabri, "Regles cotumieres generales et droit international fluvial", *Annuaire Français de Droit International*, 1990, p. 818.

nice sa Mađarskom pa sve do Bačke Palanke). U odnosu na problem pomeranja toka Dunava u pravcu zapada to jeste, u pravcu Hrvatske, valja uzeti u obzir da međunarodno pravo poseduje principe povlačenja granica u slučaju izmene rečnog toka. Budući da su izmene toka Dunava nastale tokom dužeg istorijskog perioda, Hrvatska ne bi mogla dovoditi u pitanje primenu principa matice. Delimitacija ada i rukavaca rečnih slivova na Dunavu, takođe bi se morala obaviti u odnosu na njihovu poziciju prema matici. Tamo gde su u međuvremenu nastala nova rečna ostrva, delimitaciju bi valjalo izvršiti prema poziciji u odnosu na maticu i prema činjenici da li su ostrva nastala postepenim ili naglim promenama. Ako princip matice ne bi bilo moguće primeniti u potpunosti, onda bi u kontekstu razvoja dobrosusedskih odnosa kroz primenu principa zajedničkog upravljanja vodnim tokovima i resursima (*cooperative management*), valjalo naći obostrano prihvatljiva rešenja kroz međusobne pregovore.³⁷ Eventalno pravosudno justificiranje srpsko-hrvatskog spora oko utvrđivanja državne granice, dovelo bi do situacije da obe strane budu prekludirane u svojim zahtevima jednostranim prihvatanjem međusobno suprotstavljenih pozicija u odnosu na aktuelno stanje na terenu (*non licet venire, contra factum proprium*).³⁸ Stoga, radi mirnog i efektivnog rešavanja ovog otvorenog graničnog spora, bilo bi nužno što pre zaključiti ugovor o utvrđivanju granice između Hrvatske i Srbije što bi bilo na liniji proklamovane politike o razvoju regionalne saradnje koja spada među prioritete spoljne politike obe zemlje.

---

³⁷ Paul R. Hensel, Sara McLaughlin Mitchell, "Conflict management of riparian disputes", *Political Geography*, 2006, vol. 25, pp. 383–411.

³⁸ U odsustvu valjanog dogovora između zainteresovanih strana, države bi trebalo da rešenja potraže pred *ad hoc* arbitražom ili Međunarodnim sudom pravde u kojem slučaju bi odluka pravosudnog tela zamenila pravni osnov neophodan za konačno međunarodnopravno regulisanje granice na Dunavu. Po oceni Suda, kada princip *uti possidetis* postigne cilj u trenutku sticanja nezavisnosti, pretvaranjem administrativnih granica u međunarodne, ove ne moraju automatski postati i sigurne. U slučaju spora, Sud uzima u obzir i druge argumente, kao što je princip efektiviteta, ali i pravne akte iz kojih proističu pravni osnovi, a na kojima se *de facto* bazira princip *uti possidetis* u trenutku sukcesije. Videti: "Gulf Fonesca Case" (El Salvador v. Honduras), *International Court of Justice Reports*, 1992, pp. 388, 586–587; Temple of Preah Vihear Case" (Cambodia v. Thailand), *International Court of Justice Reports*, 1962, p. 696. Hersch Lauterpacht, *Private Law Sources and Analogies of International Law*, Longmans, London, 1927, p. 280.

DUŠKO DIMITRIJEVIĆ, LL.M.,
Research Fellow Institute of International politics
and Economics, Belgrade

BORDER ISSUES BETWEEN SERBIA AND SUCCESSOR STATES
OF SFR YUGOSLAVIA

Summary

This study represents an attempt of author to describe the open border issues among Serbia and its neighboring states, successors of former SFR Yugoslavia. Imprecision of defining internal borders in the SFRY led in the post-Yugoslav period to certain disagreements between the successor states. This has contributed significantly the principle of *uti possidetis* which broad interpretation of the International Court of Justice in border dispute between Burkina Faso and Mali in 1986, established universal significance in relation to the limited regional significance which the principle had during the process of decolonization in the second half of the 20th century. In the succession case of Yugoslavia, the basis for the application of the principle of *uti possidetis* remained therefore legally incomplete. Namely, the principle *uti possidetis* is not able to resolve all boundary problems between Serbia and its neighbors, why in the future it will be necessary to achieve a compromise on all outstanding border issues in accordance with international law.